

Steen Hjelmblink: *Retsplejeordbog*. København, Munksgaard 1991.

Principielt er der god grund til at nære en vis skepsis over for flersprogede ordbøger. I praksis er disse flersprogede fagordbøger oftest ordlister, hvis brugsværdi i bedste fald er meget ringe; som oversættelsesværktøj er mange af dem direkte farlige i hænderne på oversættere, der ikke allerede har grundigt kendskab til det pågældende fagsprog, og som stort set kun mangler en bekræftelse af deres formodning. Teoretisk vil angivelser af ækvivalensrelationer mellem mere end to sprog udgøre uovervindelige problemer, hvis det drejer sig om kulturbundne fagsprog. På den anden side er der et indlysende behov, specielt i EF-sammenhæng, for udarbejdelsen af ordbøger, der helst skulle indeholde alle officielle EF-sprog.

Denne ordbog har som mål at blive brugt som et sådant værktøj, hvor to eller flere af de fire sprog indgår i den stærkt kulturbundne juridiske verden. Opslagsbogen består af følgende indledende dele:

- forord
- brugervejledning (som i fagordbøger ofte er "glemt" eller alt for kortfattet)
- forkortelser (som i fagordbøger alt for ofte er udeladt)
- kildefortegnelser (som er yderst nyttige til søgning efter videre informationer, men som næsten altid udelades i fagordbøger)
- "Introduction in English" (det er lidt uklart, hvilken funktion denne engelske indledning skal have, for alle forklaringer er på dansk)

Herefter følger for hvert af sprogene fransk, engelsk og tysk (bemærk rækkefølgen, som ikke begrundes, og som ikke er alfabetisk) en "ordbog" i ordbogen med følgende dele:

- kortfattet oversigt over domstolene i 1. Frankrig, Belgien, Luxemburg, 2. England & Wales, Skotland, Irland og 3. BRD
- en forklarende ordbog over de udvalgte juridiske termer; den kaldes lidt misvisende "korpus". De enkelte ordbogsartikler har følgende opbygning: stikord + ordklasseangivelse (men ellers ikke andre grammatiske informationer) + en faglig forklaring på dansk + dansk ækvivalensangivelse + nogle få gange også en kollokation, som oversættes til dansk + evt henvisninger til andre stikord + evt angivelse af synonymer + evt angivelse af antonymer.
- udvalgte begrebshierarkier (de kan være nyttige, men kunne dog med fordel have været indarbejdet i den kortfattede oversigt, det vi kalder den faglige indledning)
- en dansk-fransk, en dansk-engelsk og en dansk-tysk ordliste, som der meget rigtigt advares mod at bruge direkte som oversættelsesforslag: "Der erindres om, at nedenstående er en reference- og ikke en oversættelsesliste".

Ordbogen udmærker sig ved at medtage en faglig indledning, ved at anføre faglige forklaringer til de franske, hhv engelske, hhv tyske lemmata, ved mange krydshenvisninger, ved angivelse af synonymer og af antonymer og endelig ved at advare mod en direkte brug af ordlisten. Alt det gør, at den ny retsplejeordbog principielt viser en vej mod udarbejdelsen af koncepter til bi- og multilingvale fagordbøger.

Men ak! Et godt koncept, som endda får et rosende forord af præsidenten for EF-domstolen, Ole Due, med på vejen, svarer desværre ikke til indholdet. Der er tre alvorlige indvendinger, hvoraf den ene gælder hele bogen, de to andre kun udtales på grundlag af gennemsyn af den tyske og den engelske del. For det første mangler der gennemgående faglige kontrastive angivelser. Dette gælder i særlig grad for den **faglige oversigt** over retssystemet i de enkelte sprogområder, som kun kan betragtes som ubrugelig, ja direkte misvisende, fordi der ingen steder gøres forsøg på en kontrastiv opstilling af ligheder og forskelle mellem retssystemet i Danmark og i de andre lande. Hermed får læseren det falske indtryk, at man uden problemer kan bruge danske juridiske udtryk til beskrivelse af juridiske forhold i andre lande.

For det andet gøres brug af en uklar blanding af ikke-juridisk og juridisk fagsprog, så hverken fagmanden eller lægmanden får hjælp. De danske

ækvivalenter består i overvældende grad af "hjemmegjorte" oversættelser, som både er juridisk uanvendelige og heller ikke svarer til dansk sprogbrug. En sikker hjælp til en faglig oversættelse kan bogen derfor heller ikke være. I den engelsk-danske del findes fx følgende stikord fulgt af en ækvivalentangivelse:

bankruptcy order, criminal 'adhæsisons-konkursdekret'

citant procestilvarsler

arbitrate voldgive

coroner "kronfoged"

contemnor "den uefterrettelige"

I alle disse tilfælde gælder, at en omskrivning af det danske udtryk er nødvendig; sådanne forslag findes faktisk til dels som faglig forklaring mellem stikordet og ækvivalensen, fx burde i stedet for hjemmestrikkede ord som *voldgive* bruges *afgøre en sag ved voldgift*, eller i stedet for *adhæsisons-konkursdekret* vælges *konkursdekret afsagt ved kriminalret*. Nogle gange kunne også det normale danske juridiske udtryk være valgt, fx *adcitant* i stedet for *procestilvarsler*. En tilsvarende uklar blanding af fagsprog og ikke-fagsprog findes i den tyske del. Således ville *overordnede retsregler* nok være at foretrække for *trinøjere retsregler*. Vi kender heller ikke udtrykket *sikre retsenheden* (side 310), der menes vel *sikre ensartet retspraksis*. Bedre forståelig som ækvivalent for *Beschwerdekammer*, som gengives ved *appelkammer*, havde *klagenævn* været. Og hvem forstår *deliktshabilitet*? Det er den angivne ækvivalent for *Deliktsfähigkeit*, som normalt vil kunne gengives med *ansvar for skadevoldende handling*. Yderst problematisk er også *dokumentering*, *attestation* som ækvivalenter for *Beurkundung*. Af disse er *dokumentering* ikke nogen dansk term, og *attestation* må svare til det tyske *Beglaubigung*. En tilsvarende fejlinformation finder man ved den angivne relation mellem *anholde* og *verhaften*. Rigtig var enten *vorläufig festnehmen* eller *festnehmen*, det sidste udtryk, hvis der foreligger en anholdesesbeslutning (Haftbefehl). At man i film og måske også i praksis kan høre en politibejent sige: "Sie sind verhaftet" svarer ikke til juridisk fagsprog, men er selvfølgelig alment forståelig og hører hjemme i en almensproglig ordbog.

I den engelske del findes der i mindre grad direkte fejlinformationer, men dog meget store huller i fremstillingen. *Crime* er forsynet med to

ækvivalenter: *lovovertrædelse* og *forbrydelse*. Sidstnævnte udtryk betegnes som "pop", dvs almensproglig, hermed går den ikke uvigtige skelnen mellem en forseelse og en grov forbrydelse tabt. I denne sammenhæng skal opremses følgende manglende udtryk i de to stikordslister: *økonomisk kriminalitet*, *criminal code*, *criminal law*, *crime passionnel*, *organized crime*, *drug trafficking*. Nu er det på sin vis for let at gøre opmærksom på informationshuller, sådanne er også mindre skadelige end direkte misvisende informationer. I den tyske del findes fx følgende angivelser:

Gerichtsordnung retsplejelov

Amtsanwalt politifuldmægtig

adcitation Beiladung

Retsplejelov er kun delvist korrekt, rigtig ville være *domstolenes organisaton*, som er en del af retsplejeloven. På samme måde er *Beiladung* kun brugbar i forvaltningsager ellers bruges i civilprocesser *Streitverkündung*. En *Amtsanwalt* er ikke ansat ved politiet, hvad ækvivalenten mere end antyder, men ansat hos statsadvokaturet.

Konceptet er således ved sin isolerede behandling af de enkelte retssystemer og de dertil hørende sprog ikke adækvat. Snarere ville det kunne anvendes i den leksikografiske behandling af ikke-kulturbundne fagsprog, som fx en række tekniske og teknologiske fagsprog. Det gælder især, hvis der forudses en større mængde af sproglige informationer bl.a. om grammatiske regelmæssigheder og om kollokationer. I praksis er den omtalte retsplejeordbog et værk, der består af tre bilingvale ordbøger, som i deres nuværende form både sprogligt og juridisk har så mange misvisende informationer, at den bør omarbejdes grundigt, før den kan anvendes til de formål, der er anført i ordbogens forord.